

ges, d'ací d'allà' (perquè el fan córrer molt), cast. *galopin* 'trinxeira', 'pinxet de cuina, grumet' [Princ. S. XVII], alterat en català per la influència de *GUILLA* (*guila*) 'astúcia' [MLWagner, ZRPh. LXIII, 343]: en el Princ., el 1808, «le général Blake --- tout le monde dit que c'est un fripon (*pillo*), une canaille (*quelopo*) et un traître ---» (Desdevises du Désert, RHisp. XXII, 421); sobretot val.: 'home toix però mal intencionat', EnrValor (c. 1950); Giner comenta que més que «curt» peca de 'massa llarg'; «li he de trencar eixa cara / que té forrà de vaqueta. / *Guilopa!* —Si ella disfruta... —Mala filla, bèstia, nèsia!», Escalante (*Mil duros y tartaneta* II, esc. 6, *Cuento d. Dum.* III, 635a, 16-VIII-1916); «sugècte molt llest o *guilopo* redomat», o adj. «este món *guilopo* ---», MGadea (*T. del Xè* I, 30, 278); **enguilopir* «s'*enguilopí* tant en los darrers anys, qu'es deixava guanyar a pòsta, per a no perdre la prima o estrena que li donaven els que apostaven contra ell», MGadea (id. I, 201; DCEC II, 635b2 i n. 7). Partint d'un sentit bàsic semblant, potser el terme nàutic *galop*.

GALOTXA, 'mena d'esclop', sembla haver estat pres de l'oc. ant. *galocha* (< **galopcha*) 'calçat amb sola de fusta i empenya de cuiro, per defensar de la humitat', d'origen incert, probablement d'un ll. vg. **CALOPĒA*, alteració de *CALOPĒDA* id., i aquest, del grec *καλόπους*, *-όποδος*, 'forma de fusta per fer sabates', pròpiament 'peu de fusta', compost de *κάλον* 'fusta' i *πούς* 'peu'. □ 1.ª doc.: fi S. XIII, Llull, Jaume I.

«De cascú dels albercs exí una serventa, qui portaven a l'esgleya capa de pluÿa e *galotxes* a son senyor e a sa dona», *Blang.* (NCl. I, 101.1). A la lleuda de Tortosa: «donen de corredura --- centenar de congres, 3 drs.; dotzena de *galotxes*, una mealla; dotzena de gerres, un dr.; ---» (*CostTort.*, ed. Ol.); «anar en *galotxes* no fan l'om major, car elles no pertanyen en res a la granesa de l'hom ne l'hom no ha a ésser gran ne poc per *galotxes*, mas per grans cames e per lonc cors», Eiximenis (*Regiment*, 70); «un parey de *galotxes* ab polaynes», inv. de c. l'a. 1400 (*Misc. Fabra*, p. 165). El DAG. i *AlcM* donen encara d'altres cites dels Ss. XIII-XV i posteriors. En els versos rossellonesos de Saisset (*Catal. d. Ross.*, 247, cita en *taconar*); Pirineus (VKR VIII, 297).

Accs. secundàries: 'cascàries, cama que porta algú coberta de fang' a Benasc (1965); 'enginy format per un petit bloc de fusta massís, que es clava, mitjançant unes llargues clavilles, en uns foradets que hi ha en el costat del fileret de la barca, per tal d'adaptar-hi el torn, amb uns ferros, un a cada banda', StPol de Mar (1932).

Quant al valencià *galotxa* 'perxa' (Valor-Giner, c. 1955; 1466, *AlcM*), «galochas para agarrochar el toro, vanderillas» (Sanelo), està en íntima relació amb cast. *garrocha* 'banderilla para id.', cat. dial. *garlotxa*; i en relació més llunyana amb *garranxa* (GANXO), del qual pot ser alteració amb contaminació; però no descartem que sigui una mica més originari del que això dóna a entendre; car un continuador de CAR-

CER pot haver contribuït a aqueixos entreuaments (cf. «cárcel, herramienta», DBal).

Galocha 'esclop' en castellà, sobretot en fonts aragoneses [1331] i catalanitzants, però tant allà com en el fr. *galoché* [1369, *galochier* 1292] i en l'it. *galozza* [S. xv], *-oscia* [1763] és també manlleu de la llengua d'oc, on ja apareix en un text narbonès del S. XIII i el derivat *galochier* en un de Limoges de la primera meitat d'aquesta centúria, veg. PSW (dates errònies en el FEW; com comprovo en els textos, *Arch. de Narb.* 198b32, *Cart. de Limoges*, 94, 19).

En forma quasi exacta la bona etimologia ja fou indicada per Gaston Paris (*Rom.* III, 113). Hi ha *calopodia*, *-podion*, en St. Isidor i en els seus escolis, però el mot és de formació grega evident, tal com ja l'he explicada, i en moltes fonts del llatí medieval apareix en les formes *calopes*, *calopeda*, *calopides*, *calopeta*, resultants de la llatinització del mot grec, reemplaçant el gr. *ποδ*- 'peu' per la seva resposta llatina *pes*, *pedis*. Vaig acabar d'explicar-ho en l'extens article del DCEC; amb àmplia bibliografia i documentació, i argumentant detingudament l'acceptació i el rebuig d'altres etimologies, entre altres la que ho treia d'un llatí poc freqüent *gallica* o *gallicula* espècie de calçat anàleg, o bé del ll. *caliga* 'sandàlia', amb estranys canvis de terminació (Gamillscheg, Bruch; això mateix, no sense vagues variants pre-romanes, Whatmough, *Dial. Anc. Gaul*, 79, 144); ja vaig donar una explicació fonètica raonable de la reducció primerenca de *CALOPĒDA* a **CALOPĒA* en DCEC II, 635a54ss.¹

DERIV.: *Galotxada* 'petjada de galotxa' maestr., 'cop feridor, dita molesta, desaire' mall.: «T. Jo em pensava que tractava / amb gent decent --- F. I he de sofrir *galotxades*? M. Ell té per S'Arracó / un tio saig (*jent beja*) ---», B. Ferrà (*IdOr* I, 145), en l'acc. 'ferida comparable a la d'una fletxa' [1640] deriva de *galotxa* 'perxa', d'on ve també val. **galotxeta* [-jeta] «rehilete, palito de 4 dedos con unas plumas, para jugar los muchachos, despidiéndolo al ayre con una pala» (Sanelo, f° 5). *Galotxer* 'el qui faïçona galotxes o esclops' [1273] «Bn. de Campo-rotundo, *galoxer*», en aquesta data i 1276, 1279, 1294, 1394 (*InuLC*).

¹ AntThomas (Bull. Du C. iv, 93-103; *Comptes Rendus Acad. Inscr.* 1916, *Rom.* LVI, 607) va assenyalar un *galoxina* en una font llatina carolíngia del S. x. Significat bastant diferent, 'embosta', i la forma també difereix, més que més havent-hi algun testimoni d'un fr. dial. *galuisne*, *jalenne* etc. (REW, 3664a), que porta a accentuar *galóxina*; de manera que el suggeriment d'un origen pre-romà no és desentraonat; però com que no se li assenyala cap atansament concret en cèltic etc., tractant-se d'una data força tardana, d'un mot mal precisat fònicament i amb documentació escadussera, també s'haurà de pensar si no es pot partir de la idea de 'una galotxa plena de ---', amb una grafia aproximada i un canvi no massa gros de terminació (¿un **CALOPĒNA* contaminat per la forma concurrent *galopcha*?)

GALTA, antigament *gauta*, germà de l'oc. ant. *gau-*